

Düşmənimizin dostu

Bir səfərin xoş olmayan təəssüratları

Ötən əsrin 90- cı illərinin əvvəllərində İran dövləti dini lideri Xomeyninin vəfat etdiyi günü geniş şəkildə qeyd etmək üçün müxtəlif ölkələrdən Tehrana təy-yarə və avtobuslarla minlərlə adam gətirir, bunun üçün külli miqdarda vəsait sərf edirdi. Xalqı isə aldadıb deyirdi ki, Xomeyni dünyada çox böyük nüfuz sahibi olub, görün onun xatirəsini yad etmək üçün hər il Tehrana nə qədər insan gəlir. 1992-ci və 1995-ci illərdə mən də həmin tədbirin iştirakçısı olmuşam.

Bu il yanvar ayının 27- də Azərbaycanın İrandakı səfirliyində törədilən terror aktı mənə 1995-ci ildəki səfərimizi xatırlatdı. Respublika Əlyazmalar İnstitutunda şöbə müdiri işləyən Möhsün Nağıyevlə Tehran səfirliyinə gedərkən səfirliyin qarşısında mühafizəçi görməmişdik. Bu barədə səfirlik işçilərindən soruşanda dedilər ki, mühafizəçilər kefləri istəyəndə qeybə çəkilirlər.

Həmin illərdə Azərbaycan səfirliyinin İranda normal işləyib fəaliyyət göstərməsi üçün şərait yaradılmamışdı. Halbuki Tehrandan erməni səfirliyi hündür hasarla dövrələnmiş çoxmərtəbəli ayrıca binada fəaliyyət göstərirdi. Bizim səfirliyin normal işləməsi üçün İran hökumətinə və Prezidentinə müraciət olunsa da, uzun illər nəticəsiz qalmışdı. Burada bir faktı xatırlatmaq yerinə düşər ki, Naxçıvanda 1992-ci ildə İran konsulluğu açılanda Azərbaycan konsulluğunun da Təbriz şəhərində açılması nəzərdə tutulmuşdu. Təəssüf ki, İran məsələni 12 il uzatmış, 2004-cü ildə Təbrizdə Azərbaycan konsulluğu fəaliyyətə başlamışdı.

Biz həm Astaradan gedərkən, həm də Tehrandan qayıdarkən yalnız gecələr yol getdik. İranın niyyəti bir tərəfdən ətraf kəndləri, acınacaqlı mənzərələri bizə göstərmək idisə, digər məqsədi tədbirə gələn qonaqları İran avtobuslarının gətirdiyi yerli əhaldən gizlətmək idi. Tehrandakı "İnqilab" hotelində yerləşdikdən sonra isə məlum oldu ki, heç kəs mehmanxananın həyətindən küçüyə çıxma bilməz. Səbəbini soruşduqda müxtəlif bəhanələr gətirdilər. Bizi gündə iki dəfə şəhərin görməli yerlərinə avtobusla aparıb qəhvəxanada, istirahət parkında mer-meyvə, çay süfrələri açsalar da, soyuq münasibəti hiss edirdik.

İlk xoşagəlməz faktla İran Astarasında qarşılaşdıq. Orada 18-20 yaşlı bir gənc Azərbaycandan gəldiyimizi bildikdə cıdır-bağır salmağa başlayıb dedi:

- Qayıdın geriye. Sizi görmək istəmirik.
- Niyə?

- İran Azərbaycanın neft konsorsiumunda iştirak etmir.

Oğlana dedik ki, Azərbaycan İranın həmin konsorsiumunda iştirak etməsi üçün əlindən gələni köməyi əsirgəməyib. Öz payının 5 faizini sizin ölkəyə vermişdi. Lakin konsorsiumun digər üzvləri İranın iştirakına razı olmadılar. O isə sözümlə məhəl qoymayıb hey qışqırırdı. Axırda iş o yerə çatdı ki, polis onu maşına qoyub apardı. Halbuki həmin müqavilə 8 ay əvvəl - 1994-cü ilin sentyabr ayında bağlanmışdı. Bu isə o demək idi ki, İran hələ də bu məsələylə bağlı anti-Azərbaycan təbliğatını davam etdirirdi.

O vaxt Azərbaycanın İrandakı səfiri Əliyər Səfəri ilə də bu barədə söhbətimiz

oldu. Səfir dedi ki, İranın neft konsorsiumunda iştirak etməməsini burda çox pis qarşıladılar. Sanki hamı yasa batmışdı. İran qəzetlərində əleyhimizə xeyli yazılar verildi. Rəsmi qəzətlərdən sayılan "Ettelaat"da dərc olunmuş bir yazıya cavab göndərdik. Səs çıxmadığını görüb redaksiyaya zəng çaldıq. Dedilər ki, it-bata düşüb. Sürətini göndərdik, yenə çap etmədilər.

Biz səfirlikdə olarkən İranda çıxan gündəlik fars və ingilis dilində qəzətlərə də nəzər yetirdik. Azərbaycan haqqında heç bir məlumata rast gəlmədik. İranın Ermənistanı göstərdiyi təmənnəsiz yardımlar, xüsusilə pulsuz yanacaq verməsi barədə qəzətlərin hamısı müxtəlif yazılar çap etmişdi. Səfirliyin əməkdaşları dedilər ki, İran qəzetləri Ermənistanla bağlı hər gün belə yazılar verir.

İranda ilk getdiyimiz yerlərdən biri "Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi" adlanırdı. İçəridə 4 adamın güclə yerləşdiyi kiçik səhnə vardı. Burada bizə çay süfrəsi açdılar və gətirib hərənin qabağına bir sulu qəlyan qoydular. Təbii ki, hamımız sulu qəlyandan imtina etdik. Müğənni fars dilində bir neçə mahnı oxudu. Mehmanxanaya qayıdanda gördüm ki, Bakıdan gedən 2 nəfər oranı tərifləyir. Onlara izah edəndə ki o yerin üstünə Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi yazılıb, qanları qaraldı. Dedilər ki, qardaş, biz bilməmişik, belə də mədəniyyət mərkəzi olar? Çox sağol ki, bizi başa saldınız.

Bizi Qum şəhərinə də apardılar. Orda bir neçə məsciddə olduq. Onların birində dini təhsil alan 13-14 yaşlı naxçıvanlı uşaqlarla rastlaşdıq. Bizi görüb çox sevindilər. Təhsilləri ilə maraqlandıq. Hərəsi bir söz dedi. Uşaqların dərs keçdikləri yerə isə bizi heç yaxınlaşmağa belə qoymadılar.

İyunun 3-də İmam Xomeyni türbəsinin ölkənin dini rəhbəri, Prezidenti və digər yüksək rütbəli məmurlar yığışılar. Bu dəfə də içəri xarici ölkələrdən gələn qonaqlarla dolu idi. Hava həddindən artıq isti olduğundan çölə çıxanda gördüm ki, 14-15 yaşında xeyli azərbaycanlı uşaq əllərində zəncir içəri girmək üçün növbə gözləyirlər. Çıxışlar qurtarandan sonra onlar özlərinə zəncir vuracaqdılar. Çöldə Qum şəhərindən gəlmiş bir neçə azərbaycanlı ilə də tanış oldum. Onlardan biri mənə dedi:

- Siz Xomeynini çox istəyirsiniz? Qum radiosunda deyirlər ki, xarici ölkələrdə Xomeyninin çox böyük hörməti var. Ona görə də hər il o ölənin gün minlərlə adam öz

xərcləri ilə Tehrana gəlib onu yad edir. Siz də öz pulunuzla gəlməmişiz?

- Bəs siz necə?, - suala sualla cavab verdim.

- Bizi gətiriblər.

- İçəridəki çıxışlara niyə qulaq asmırsınız?

- Eyni sözləri eşitməkdən qulağımız dolub. Bir də ki, nəyinə qulaq asa. Dolanışığımız, gün-güzəranımız ildən-ilə pisləşir.

"İnqilab" hotelində ilk gün Tehran universitetinin tələbəsi ilə söhbət də heç yadımdan çıxmaz. O özünü təqdim edib dedi ki, sizi müşayiət etmək mənə tapşırılıb. Əvvəlcə söhbətimiz heç cür alınmadı. Oğlanın söhbət zamanı fars sözlərini çox işlətdiyini görüb, mən də yarı Azərbaycan, yarı rus dilində cavab verdim.

- Mən sizin danışmalarınızı başa düşməyirəm.

- Elə mən də.

Bu söz onu tutdu. Bundan sonra o bir kəlmə də olsun fars sözü işlətmədi. Əsl söhbət bundan sonra başladı. Ona xalqımızın başına gətirilən müsibətlər barədə ətraflı məlumat verib dedim:

- İranda Azərbaycan dilində qəzet, jurnal çıxır?

- Xeyr.

- Televiziya və radioda Azərbaycan dilində verilişlər necə?

- Yox! Azərbaycan dilində məktəblər də yoxdur.

- Bəs erməni dilində necə?

- Var. Onların məktəbləri də var, qəzetləri də çıxır. İran hökuməti onlara hər cür şərait yaradıb.

Sonrakı günlər o bizi müşayiət etməli olduğu halda gözə görünmədi. Görünür mənim dediklərim ona bərk təsir eləmişdi. Bakıya yola düşəndə gözləmədiyim halda gəlib məni qucaqlayıb yaxşı yol arzuladı. İran Astarasına sübh tezdən çıxdıq. Bizi avtobusdan düşürdülər. Nümayəndə heyətimiz İran avtobuslarının Bakıyadək sürmələrini xahiş edəndə bizi Tehrandan qarşılayıb Astarayadək müşayiət edənlərdən biri öz həmkarına farsca dedi:

- Bizə bunların mərasimində iştirakı lazımdır. Onu da elədik... Avtobuslarımız sərhədi keçməyəcək.

Belə də oldu. Vəziyyətdən xəbər tutan bizim Astaraya İcra Hakimiyyəti kifayət qədər avtobus təşkil edib gömrükxana işçilərimizin köməyi ilə hamımızı qısa müddətdə Bakıya yola saldı.

O vaxtdan 28 il keçir. Təəssüf ki, İran bu illər ərzində Azərbaycanla münasibətləri yaxşılaşdırmaq üçün heç bir addım atmayıb. Əksinə, ölkəmizin sürətli inkişafını İran rəhbərliyi heç cür həzm edə bilmir. 44 günlük müharibə dövründə İran rejimi əsl simasını göstərərək Ermənistanı açıq-aydın hərbi yardım etdi. Molla rejimi bu gün də Ermənistanı hətərəflə yardım göstərir. Başqa sözlə, Ermənistan arzuladığı və aradığı malları İrandan alır, İran da dünya bazarında satılmayan mallarını Yerevana satır.

Azərbaycanın İrandakı səfirliyində törədilən terror aktına gəldikdə bu terror aktı İran hakimiyyətinin xüsusi xidmət orqanları tərəfindən əvvəlcədən planlaşdırılıb. Düşmənimizlə dostluq edən İran rejimi hələ də bu hadisəyə başqa don geyindirməyə çalışır. Ancaq faktlar hər şeyin dövlət tərəfindən təşkil olunduğunu göstərir! Ermənistanın dostundan bundan artıq nə gözləmək olar!

Rüstəm RÜSTƏMOV,
Əməkdar jurnalist

